

NECESITATEA REAFIRMĂRII PRINCIPIILOR NEAGRESIUNII ȘI SOLUȚIONĂRII PAȘNICE A DIFERENDELOR INTERNAȚIONALE ÎN RELAȚIILE DINTRE STATE

Elena BOTNARI, dr., conf. univ.,
Facultatea de Drept și Științe Sociale,
Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți

Abstract: *The article discusses the principle of non-aggression (non-use of armed force and the threat of armed force) and the principle of peaceful settlement of international disputes, enshrined in the Charter of the United Nations, the 1970 UN General Assembly Declaration on Principles of International Law Concerning Friendly Relations and Co-operation among States in Accordance with the UN Charter, the 1974 Declaration on the Definition of Aggression, showing the cause-effect relationship of these fundamental principles of international law. The subject is related to the current Russian-Ukrainian conflict, which started on 24.02.2022 and has been going on until now, a war that overturns the authority of contemporary international law and the fundamental principles of non-aggression and peaceful settlement of international disputes.*

Keywords: *principle, international, non-aggression, dispute, settlement, declaration, Charter, UN, war, peaceful, law.*

În vremuri tensionante de escaladare a conflictelor armate, pe timp de război, este imperios îndemnul la pace și intensificarea eforturilor reale de restabilire a păcii pe plan regional. A milita pentru pace și a reafirma valoarea păcii este necesar chiar și în sec. XXI, care este departe de a fi un veac al culturii păcii. Exemplificativ, începând cu 24.02.2022, în inima Europei, a fost declanșat și este purtat de jumătate de an un război, în ciuda prohibiției *de iure* a acestui termen, între Federația Rusă și Ucraina, cea din urmă este victima agresiunii armate.

Chiar dacă istoria omenirii este istoria războaielor, realitate care ne situează continuu în manualele de istorie, totuși, pentru prima dată, *de iure*, războiul a fost interzis în cadrul Ligii Națiunilor prin Pactul Briand-Kellogg din 1928¹. Statele semnatare ale Pactului s-au obligat să renunțe la război ca instrument de politică națională, finalitate declarată care nu s-a materializat în cadrul societății internaționale. Eșecul inițiativei franco-americeane s-a exprimat vădit în declanșarea celui de-al doilea război mondial, fapt care n-a oprit statele în eforturile lor de renunțare la acest instrument anacronic. Odată cu fondarea Organizației Națiunilor Unite, în actul ei constitutiv, statele fondatoare au evocat ferma lor decizie de a *izbăvi generațiile viitoare de flagelul războiului care, de două ori în cursul unei vieți de om, a provocat omenirii suferințe de nespus..., și în acest scop să trăim în pace unul cu celălalt, ca buni vecini, să ne unim forțele pentru menținerea păcii și securității internaționale, să acceptăm principiul și să instituim metode care să garanteze că forța armată nu va fi folosită decât în interesul comun* [1, preambul].

Printre principiile fundamentale ale dreptului internațional, consacrate în Carta Națiunilor Unite din 1945, identificăm principiul soluționării pașnice a diferendelor internaționale (art. 2, alin. 3. *Toți Membrii Organizației vor rezolva diferendele lor internaționale prin mijloace pașnice, în așa fel încât pacea și securitatea internațională, precum și justiția să nu fie puse în primejdie*) și principiul neagresiunii (art. 2, alin. 4. *Toți Membrii Organizației se vor abține, în relațiile lor internaționale de a recurge la amenințarea cu forța sau la folosirea ei, fie împotriva integrității teritoriale ori independenței politice a vreunui stat, fie în orice alt mod incompatibil cu scopurile Națiunilor Unite*) [1].

Conținutul principiului neagresiunii (nerecurgerii la război) a fost precizat și dezvoltat în acte internaționale posteroare: Declarația ONU asupra principiilor dreptului internațional privind relațiile prietenești și cooperarea între state, conform Cartei ONU din 1970 [2], Declarația ONU privind definiția agresiunii din 1974 [3] și alte tratate internaționale speciale. Așa cum, pe bună dreptate, se accentuează în doctrină, *principiile dreptului internațional, fac obiectul unei evoluții permanente; conținutul lor s-a îmbogățit și se îmbogățește cu noi elemente, noi valențe, în procesul reafirmării, clarificării și aplicării*

¹ Pactul a fost semnat la Paris, în 27 august 1928, de 15 state: Australia, Belgia, Canada, Cehoslovacia, Franța, Germania, India, Statul Liber Irlandez, Italia, Japonia, Noua Zeelandă, Polonia, Africa de Sud, Regatul Unit și Statele Unite. Tratatul a intrat în vigoare la 24 iulie 1929. Ulterior, numărul statelor-părți a ajuns la 62 de națiuni. România a aderat la 4 septembrie 1928.

lor. *Evoluția principiilor constituie expresia capacității dreptului internațional de a se adapta la noile cerințe ale societății cărora este chemat să le răspundă* [4]. Considerăm că valoarea principiilor dreptului internațional este de natură metodologică din perspectiva construirii conduitei statelor în relațiile lor reciproce și evident axiologică, deoarece principiile dreptului internațional penetrează conștiința politică și juridică a subiecților dreptului internațional și determină conduita lor în societatea internațională.

După cum se specifică în Declarația asupra principiilor dreptului internațional, *în interpretarea și aplicarea lor, principiile sunt legate între ele și fiecare principiu trebuie interpretat în contextul celorlalte principii* [2]. Așadar, principiul neagresiunii determină în mod implicit consacarea principiului soluționării pașnice a diferendelor internaționale, conform legii cauză – efect. *Între principiul repudierii forței și amenințării cu forța și principiul soluționării pașnice a diferendelor internaționale dreptul internațional a creat o interdependență irevocabilă*, observă Dumitra Popescu și Adrian Năstase. *În sensul că, interzicerea forței are drept consecință logică reglementarea oricărui diferend pe cale pașnică* [5, p. 101].

Prin Rezoluția Adunării Generale ONU nr. 2656/1970, statele, după ce au examinat principiile dreptului internațional referitoare la relațiile prietenești și la cooperarea dintre ele, au proclamat în mod solemn principiul neagresiunii, potrivit căruia statele trebuie să se abțină, în relațiile lor internaționale, de a recurge la amenințarea cu forța sau la folosirea forței fie împotriva integrității teritoriale sau independenței politice a oricărui stat, fie în orice alt mod incompatibil cu scopurile Națiunilor Unite. În comparație cu actul predecesor, Carta ONU, Declarația din 1970 a dezvoltat substanțial conținutul principiului neagresiunii, exprimat în norma imperativă potrivit căreia *orice stat are obligația să se abțină în relațiile sale internaționale de a recurge la amenințarea cu forța sau la folosirea forței, fie împotriva integrității teritoriale sau independenței politice a oricărui stat, fie în orice alt mod incompatibil cu scopurile Națiunilor Unite. O astfel de recurgere la amenințarea cu forța sau la folosirea forței constituie o violare a dreptului internațional și a Cartei Națiunilor Unite și nu trebuie să fie folosită niciodată ca mijloc de rezolvare a problemelor internaționale*. [2]. Din textul Declarației deducem caracterul normativ-prohibitiv al principiului neagresiunii, dispoziția prohibitivă este complexă, cuprinzând alternativ atât interdicția folosirii forței, cât și prohibiția amenințării cu aplicarea forței împotriva oricărui stat. De asemenea, statele semnatare ale Declarației au incriminat războiul de agresiune, în absența unor sancțiuni expres formulate, după cum urmează: *Un război de agresiune constituie o crimă împotriva păcii care angajează răspunderea în virtutea dreptului internațional* [2].

În virtutea principiului neagresiunii, statele semnatare au prohibit fapte ilicite internaționale conexe agresiunii: - orice propagandă în favoarea războaielor de agresiune; - actele de represalii care implică folosirea forței; - folosirea forței sau amenințarea cu aplicarea forței pentru a viola frontierele internaționale existente ale unui stat sau ca mijloc de rezolvare a diferendelor internaționale, inclusiv diferendele teritoriale și problemele referitoare la frontierele statelor, precum și amenințarea cu forța sau la folosirea forței pentru a viola liniile internaționale de demarcație, cum sunt liniile de armistițiu, stabilite printr-un acord internațional la care acel stat este parte sau pe care el este ținut să le respecte pentru alte rațiuni sau conform unui astfel de acord; - recurgerea la orice măsură de constrângere care ar lipsi popoarele de dreptul de a dispune de ele însele, de dreptul lor la autodeterminare, la libertate și la independență; - organizarea sau încurajarea de forțe neregulate sau de bande înarmate, în special de bande de mercenari, în scopul săvârșirii de incursiuni pe teritoriul unui alt stat; - organizarea și încurajarea de acte de război civil sau acte de terorism pe teritoriul unui alt stat, de a le sprijini sau de a participa la ele sau de a tolera pe teritoriul său activități organizate în scopul comiterii unor astfel de acte care implică o amenințare cu forța sau folosirea forței; - ocupațiile militare ale teritoriului unui stat rezultând din folosirea forței contrar dispozițiilor Cartei ONU; - achizițiile teritoriului unui stat de către un alt stat, ca urmare a recurgerii la amenințarea cu forța sau la folosirea forței (ilegalitatea achizițiilor teritoriale este specificată expres în Declarație) [2]. În doctrină aceste fapte ilicite internaționale sunt calificate ca aspecte de folosire indirectă a forței [6, p. 290].

Pe lângă obligațiile statelor cu caracter imperativ-prohibitiv, Declarația din 1970 stabilește obligații pozitive, imperativ-onerative, ale statelor care întregesc principiul neagresiunii: - *să ducă cu bunăcredință negocieri pentru ca să fie încheiat grabnic un tratat universal de dezarmare generală și completă sub un control internațional eficace*; - *depunerea eforturilor spre a se adopta măsuri corespunzătoare pentru reducerea tensiunii internaționale și întărirea încrederii între state*; - *să îndeplinească cu*

bună-credință obligațiile ce le incumbă în virtutea principiilor și regulilor general recunoscute ale dreptului internațional în ceea ce privește menținerea păcii și securității internaționale; - să depună eforturi pentru a face mai eficace sistemul de securitate al Națiunilor Unite, bazat pe Carta ONU [2]. Observăm că obligațiile statelor, arătate supra, sunt axate pe valori universale intangibile: pacea și securitatea internațională. Exemplificativ, ca realizare parțială a obligației statelor de dezarmare generală și completă, poate fi menționat Tratatul internațional cu privire la interzicerea totală a experiențelor nucleare, deschis pentru semnare în cadrul Adunării Generale ONU la 25 septembrie 1996.

În contextul obligațiilor examinate, urmează de subliniat cazurile, specificate expres în Carta ONU (art. 42, art. 51), în care folosirea forței este licită [2]. Astfel, cu titlu de excepție, restrictiv, este justificată aplicarea forței: 1) în baza hotărârii Consiliului de Securitate ONU, ca sancțiune colectivă împotriva statelor care săvârșesc acte de agresiune, de amenințare sau încălcare a păcii (*demonstrații, măsuri de blocadă și alte operațiuni executate de forțe aeriene, maritime sau terestre ale Membrilor Națiunilor Unite*, art. 42 Carta ONU); 2) exercitarea dreptului inerent al statelor de autoapărare individuală sau colectivă împotriva unui atac armat, drept de legitimă apărare, care nu poate fi folosit în scopuri preventive, drept care rămâne subordonat intervenției Consiliului de Securitate ONU (*Măsurile luate de Membri în exercitarea acestui drept de autoapărare vor fi aduse imediat la cunoștința Consiliului de Securitate și nu vor afecta în nici un fel puterea și îndatorirea Consiliului de Securitate*, art. 51 Carta ONU) [6, p. 291].

Experiența Curții Internaționale de Justiție atestă cazuri în care folosirea forței are loc cu consimțământul statului pe teritoriul căruia se petrece o astfel de acțiune (dreptul la autoapărare potrivit Cartei ONU). Dreptul la autoapărare colectivă nu poate fi exercitat însă decât la cererea statului care se consideră victimă a unui atac armat. Mai multe probleme ridică acțiunea armată la cererea unui stat în caz de conflict armat intern. Dacă intervenția armată se bazează pe cererea liber consimțită a statului în cauză, provenind de la guvernul legal al acestuia, aceasta este considerată, de regulă, legitimă. Un stat nu ar putea însă să consimtă la o agresiune armată care ar pune în cauză integritatea sa teritorială sau independența sa politică, ori care ar nega dreptul poporului său de a dispune de propria soartă; un asemenea acord ar fi contrar unor norme imperative de drept internațional și, deci, nul. Nu a fost recunoscută ca fiind legitimă nici intervenția armată la cererea opoziției [4, p. 16].

În contextul evenimentelor actuale, Consiliul de Securitate ONU, organ responsabil direct pentru pacea și securitatea internațională, n-a reușit să adopte vreo hotărâre, respectiv să aplice vreo sancțiune împotriva Federației Ruse, care săvârșește acte de agresiune pe teritoriul Ucrainei, începând cu 24 februarie 2022 și până în prezent. Constatând la 27.02.22 propria incapacitate decizională de a menține pacea și securitatea internațională, în urma absenței votului concordat al membrilor săi permanenți, Consiliul de Securitate a decis să convoace sesiunea extraordinară a Adunării Generale ONU privind agresiunea armată a Federației Ruse în Ucraina. Sesiunea a XI-a adoptat Rezoluția ES-11/1 *Agresiunea împotriva Ucrainei* [7] care a exprimat regretul profund al forului față de acțiunile Federației Ruse, invocând încălcarea art. 2 (4) al Cartei și a pretins încetarea imediată a forței împotriva Ucrainei și retragerea forțelor armate ale Federației Ruse de pe teritoriul Ucrainei. Însă rezoluțiile Adunării Generale, spre deosebire de rezoluțiile Consiliului de Securitate, nu au obligativitate juridică față de state. Prin urmare, această incapacitate decizională dublă prejudiciază ireparabil imaginea instituțională a ONU, care realmente nu este dispusă să izbăvească omenirea de flagelul războiului și să asigure mecanisme decizionale efective și eficiente în caz de agresiune armată a unui stat membru ONU împotriva altui stat membru ONU, în situații reale de încălcare a păcii și securității internaționale. Întreaga comunitate internațională este martorul încălcării principiului neagresiunii de către un stat membru ONU, Federația Rusă, membru permanent al Consiliului de Securitate ONU care își menține această calitate statornic.

În 1974 statele membre ale ONU au revenit la principiul neagresiunii, cu intenția precizării și definirii conceptului respectiv, reieșind din realitățile geopolitice existente (războiul rece, goana înarmărilor, conflicte armate regionale). La acea dată, statele semnatare ale Declarației își exprimau convingerea că *adoptarea unei definiții a agresiunii va avea ca rezultat descurajarea unui eventual agresor, va înlesni constatarea actelor de agresiune și luarea de măsuri pentru reprimarea acestor acte, va permite protecția drepturilor și a intereselor legitime ale victimei și darea de ajutor acesteia*. Statele au reafirmat valoarea principiului consacrat în Carta ONU și au reiterat gravitatea actelor de agresiune, specificând că *agresiunea este forma cea mai gravă și cea mai periculoasă a folosirii*

ilegale a forței - dat fiind existența tuturor tipurilor de arme de distrugere în masă - cuprinzând amenințarea posibilă a unui conflict mondial și toate consecințele sale catastrofale [3].

Așadar, conform art. 1 al Declarației privind definiția agresiunii din 1974, *agresiunea este folosirea forței armate de către un stat împotriva suveranității, integrității teritoriale sau independenței politice a unui alt stat sau în orice alt mod incompatibil cu Carta Națiunilor Unite*, în prezența alternativ/cumulativă a condițiilor, specificate expres în art. 3 al Declarației din 1974, supus unei interpretări extensive [3]:

- a) *invadarea sau atacarea teritoriului unui stat de către forțele armate ale unui alt stat, sau orice ocupație militară, chiar temporară, rezultând dintr-o asemenea invazie sau dintr-un asemenea atac, sau orice anexare, prin folosirea forței, a teritoriului sau a unei părți a teritoriului unui alt stat; N.B. Cazul Ucrainei.*
- b) *bombardarea, de către forțele armate ale unui stat, a teritoriului unui alt stat, sau folosirea oricăror arme de către un stat împotriva teritoriului unui alt stat; N.B. Cazul Ucrainei.*
- c) *blocada porturilor sau coastelor unui stat de către forțele armate ale unui alt stat;*
- d) *atacul săvârșit de către forțele armate ale unui stat împotriva forțelor armate terestre, navale, sau aeriene sau împotriva flotelor maritime și aeriene civile ale unui alt stat;*
- e) *folosirea forțelor armate ale unui stat, care sunt staționate pe teritoriul unui alt stat cu acordul statului gazdă, contrar condițiilor prevăzute în acord, sau orice prelungire a prezenței lor pe teritoriul respectiv după data încetării acordului;*
- f) *admiterea de către un stat ca teritoriul său, pe care l-a pus la dispoziția unui alt stat, să fie folosit de către acesta din urmă pentru comiterea unui act de agresiune împotriva unui stat terț;*
- g) *trimiterea de către un stat sau în numele său de bande sau grupuri înarmate, de forțe neregulate sau de mercenari care săvârșesc acte de forță armată împotriva unui alt stat, de o asemenea gravitate încât ele echivalează cu actele enumerate mai sus, sau faptul de a se angaja în mod substanțial într-o astfel de acțiune.*

Cercetarea faptului comiterii unui act de agresiune de către un stat implică examinarea complexă a tuturor împrejurărilor pertinente cazului, ca și a oricărei stări de fapt ilicit. Calificarea actului de agresiune poate fi făcută de către Consiliul de Securitate *prima facie*, conform prevederii art. 2 al Declarației din 1974 *folosirea forței armate, cu violarea Cartei, de către un stat care acționează primul* [3]. Important de subliniat prevederea art. 3 al Declarației, potrivit căreia nu importă a existat sau nu o declarație de război. Apropo, Federația Rusă n-a făcut vreo declarație de război Ucrainei, n-a declarat mobilizare generală, a camuflat agresiunea armată sub așa-numita *operațiune militară specială* [8], care durează deja șase luni. Mai mult ca atât, Federația Rusă a reglementat operativ răspunderea juridică administrativă și cea penală pentru știrile false și discreditarea acțiunilor forțelor armate ale Federației Ruse în operațiunea militară „pacificatoare” în Ucraina [9]. De exemplu, Rostehnadzor-ul rus a constatat, până în iunie 2022, 145 mii de denunțuri pentru utilizarea termenului interzis de *război*.

Principiul nerecurgerii la forță și la amenințarea cu forță, ca și alte principii și norme de drept, nu a fost și nu este respectat universal, ceea ce știrbește vădit autoritatea dreptului internațional care pretinde a fi un drept al păcii în devenire, revenind frecvent în albia dreptului războiului.

Totuși, doctrina și jurisprudența internațională menționează că nici un stat nu a pretins în mod direct că are dreptul de a recurge la forță, ci a încercat să justifice acțiunile sale invocând pretense excepții sau aspecte ale normei respective, ceea ce ar duce la confirmarea normei iar nu la slăbirea ei, indiferent dacă justificarea este corectă sau nu [4, p. 18].

Principiul neagresiunii, cauza, pretinde implicit principiul rezolvării pașnice a diferendelor internaționale, efectul. Principiu potrivit căruia statele trebuie să rezolve diferendele lor internaționale prin mijloace pașnice astfel încât pacea și securitatea internațională, precum și justiția, să nu fie puse în pericol. În absența unei definiții generale a diferendului internațional, elementele necesare cumulative ale diferendului sunt: - o pretenție din partea unui stat ca un alt stat să acționeze sau să nu acționeze într-un anumit mod, pretenție respinsă de celălalt stat; - întemeierea acestei pretenții pe o normă de drept internațional sau pe un drept al statului care formulează pretenția, bazat pe dreptul internațional [4, p. 19 - 20].

Cap. 6, art. 33-38, Carta ONU este intitulat Rezolvarea pașnică a diferendelor [1]. Prevederile Cartei, art. 33, stipulează că *părțile la orice diferend a cărui prelungire ar putea pune în primejdie menținerea păcii și securității internaționale trebuie să caute să-l rezolve, înainte de toate, prin tratative, anchetă,*

mediație, conciliere, arbitraj, pe cale judiciară, recurgere la organizații sau acorduri regionale sau prin alte mijloace pașnice, la alegerea lor. Observăm că, pe lângă obligația de soluționare pașnică a diferendului între părți, din art. 33 distingem mijloacele uzuale, afirmate în practica internațională, de soluționare a diferendelor și prioritatea aplicării lor. Totuși, căutând soluția optimă, părțile vor conveni asupra mijloacelor pașnice care vor fi potrivite cu circumstanțele și natura diferendului [2]. În același timp, așa cum susțin doctrinarii [4, p. 20], libera alegere a mijloacelor nu înseamnă însă că un stat poate să refuze orice mijloc de reglementare pașnică; el nu poate refuza în bloc toate mijloacele, deoarece aceasta ar echivala cu refuzul de a pune în aplicare principiul reglementării pașnice a diferendelor.

Declarația asupra principiilor dreptului internațional din 1970 nu extinde semnificativ conținutul principiului soluționării pașnice a diferendelor internaționale, completând valorile protejate prin principiul respectiv, pe lângă pacea și securitatea internațională, cu *justiția*. De asemenea, în lista mijloacelor de soluționare a diferendelor internaționale, care rămâne deschisă, tratativele au întâietate, însă sunt numite negocieri. În același timp, sunt concretizate unele obligații ale părților unui diferend: - de a continua să caute o reglementare a diferendului lor prin alte mijloace pașnice asupra cărora ele vor fi convenit, altele decât cele menționate în Declarația din 1970; - de a se abține de la orice act susceptibil să agraveze situația, astfel încât să nu pună în pericol pacea și securitatea internațională, acționând în conformitate cu scopurile și principiile Națiunilor Unite; - de a rezolva diferendele internaționale pe baza principiilor egalității suverane a statelor și liberei alegeri a mijloacelor [2]. Practica internațională, de asemenea demonstrează că diferendele urmează a fi soluționate pe baza egalității suverane a statelor care este și o cerință esențială pentru a se ajunge la o soluție durabilă și echitabilă a diferendului. În caz contrar, nerespectarea egalității în drepturi în procesul negocierilor sau al altor mijloace de reglementare, folosirea presiunilor sau a constrângerilor prin orice mijloace nu sunt de natură să ducă la soluții definitive și echitabile [4, p. 20]. Declarația prevede încă o obligație-principiu a statelor de a coopera unele cu altele pentru menținerea păcii și securității internaționale, oricare ar fi deosebirile existente între sistemele lor politice, economice și sociale [2], ceea ce ar putea preveni și ar anticipa diferendele internaționale.

De menționat că diferendele juridice sunt supuse jurisdicției Curții Internaționale de Justiție, cele politice sunt în vizorul Consiliului de Securitate ONU, care are prerogative extinse *de iure* în cazul unui diferend internațional. Așadar, Consiliul de Securitate ONU poate: - să invite părțile, când socotește necesar, să-și rezolve diferendul prin mijloacele arătate în art. 33, Carta ONU; - să intervină într-un diferend internațional la sesizarea oricărui membru ONU (art. 35, Carta ONU); - să recomande procedurile sau metodele de aplanare corespunzătoare a unui diferend, indiferent de stadiul acestuia (art. 36, Carta ONU); - să identifice mijloacele de soluționare a unui diferend internațional, dacă părțile n-au reușit să-l rezolve prin mijloacele indicate în art. 33, Carta ONU (art. 37, Carta ONU); - să facă recomandări părților în scopul rezolvării pașnice a diferendului, dacă toate părțile la un diferend cer aceasta (art. 38, Carta ONU). Cu titlu exemplificativ, în nouă ședințe ale Consiliului de Securitate cu genericul *Menținerea păcii și securității în Ucraina*, ultima din 29.07.2022, a fost examinat subiectul agresiunii armate a Federației Ruse împotriva Ucrainei fără adoptarea unei rezoluții asupra cazului examinat.

Totuși, Rezoluția ES-11/1 Adunării Generale ONU *Agresiunea împotriva Ucrainei* din 2.03.2022, pct. 14, [7] îndeamnă insistent părțile în conflict, Federația Rusă și Ucraina, să-l reglementeze imediat pe cale pașnică prin intermediul dialogului politic, tratativelor, medierii și altor mijloace pașnice. Părțile, în special agresorul, au ignorat recomandarea înaltului for internațional, tratativele dintre părțile diferendului au fost sistate încă în 29.03.2022, în urma unor cerințe reciproce ultimative. Reluarea negocierilor, în viziunea actuală a Ucrainei, poate avea loc condiționat, doar după retragerea totală a forțelor armate ruse de pe teritoriul Ucrainei, situația frontierelor existente în 1991, și după schimbul de prizonieri. Federația Rusă însă ar accepta negocieri, chiar și la nivel de șefi de stat, de fapt un armistițiu, pentru a-și refortifica și consolida pozițiile pe câmpul de luptă.

Bibliografie:

1. *Carta Națiunilor Unite* din 26 iunie 1945. [on-line] (Accesat 19. 08. 2022) Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/19362>
2. *Declarația asupra principiilor dreptului internațional privind relațiile prietenești și de cooperare dintre state, conform Cartei Națiunilor Unite* din 24.10.1970, adoptată prin Rezoluția Adunării Generale ONU nr. 2656/1970. [on-line] (Accesat 19. 08. 2022) Disponibil: <https://lege5.ro/Gratuit/>

gu4taoju/declaratia-asupra-principiilor-dreptului-international-privind-relatiile-prietenesti-si-de-cooperare-dintre-state-conform-cartei-natiunilor-unite-din-24101970?d=2022-08-14

3. Rezoluția Adunării Generale ONU nr. 3314/1974 *privind definiția agresiunii*. [on-line] (Accesat 18. 08. 2022) Disponibil: <https://lege5.ro/gratuit/he2dqmrt/rezolutia-nr-3314-1974-privind-definitia-agresiunii>
4. ANDRONIE, Maria. *Principiile fundamentale ale dreptului internațional*, p. 2. [on-line] (Accesat 16 - 19. 08. 2022) Disponibil: <http://europa2020.spiruharet.ro/wp-content/uploads/2015/04/CAPITOLUL-2.-Principii.pdf>
5. POPESCU, Dumitra; NĂSTASE, Adrian. *Drept internațional public*, ediție revăzută și adăugită, București: ȘANSA S.R.L., 1997. – 470 p. ISBN 973-9167-69-1
6. DIACONU, Ion. *Curs de drept internațional public*, ediția a II-a revăzută și adăugită, București: ȘANSA S.R.L., 1995. – 310 p. ISBN 973-9167-40-3
7. Rezoluția ES-11/1 *Agresiunea împotriva Ucrainei*, Sesiunea a XI-a Adunării Generale ONU din 2 martie 2022. [on-line] (Accesat 18. 08. 2022) Disponibil: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N22/293/39/PDF/N2229339.pdf?OpenElement>
8. *Discursul Președintelui Federației Ruse, Vladimir Putin, din 24 februarie 2022*. [on-line] (Accesat 17. 08. 2022) Disponibil: <https://www.tvc.ru/news/show/id/233848>
9. *Вводится ответственность за распространение фейков о действиях ВС РФ*. [on-line] (Accesat 17. 08. 2022) Disponibil: <http://duma.gov.ru/news/53620/>